

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХЕРСОНСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»
ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
«ION CREANGA» STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
OF CHISINAU, THE REPUBLIC OF MOLDOVA (Республіка Молдова)
ВСЕУКРАЇНСЬКА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«КОНСОРЦІУМ ЗАКЛАДІВ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ»
АСОЦІАЦІЯ КЕРІВНИКІВ ШКІЛ УКРАЇНИ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ
«АСОЦІАЦІЯ З МІЖНАРОДНИХ ПИТАНЬ»
(Чеська Республіка)

Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управлінської діяльності

Матеріали
VIII Міжнародної науково-практичної
конференції

5-6 жовтня 2023 року

Херсон

Редакційна колегія:

Жорова І. Я. – доктор педагогічних наук, професор;

Кузьменко В. В. – доктор педагогічних наук, професор;

Слюсаренко Н. В. – доктор педагогічних наук, професор;

Кохановська О. В. – доктор педагогічних наук, доцент;

Одайник С.Ф. – доктор філософії, доцент

Теоретико-методологічні основи розвитку освіти
Т 33 та управлінської діяльності: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (5-6 жовтня 2023 року, м. Херсон) / за ред. Кузьменка В. В., Слюсаренко Н. В. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2023. 226 с.

Збірник містить матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управлінської діяльності». У працях авторів розглянуто проблемний контур сучасної освіти, історію розвитку освіти і освітнього менеджменту, теоретико-методологічні аспекти організації управління сучасним закладом освіти, особистісно-професійний розвиток педагогів у неперервній освіті, роль сучасних освітніх технологій у розвитку освіти та освітнього менеджменту, освітній простір як середовище формування та розвитку особистості, міжнародні відносини та інтеграційні процеси і освіти.

УДК 37.018

Статті подано в авторській редакції. Відповідальність за точність викладених у публікаціях фактів несуть автори.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ
ТА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ЗМІСТ

Александрович В. В. Потенціал інтерактивних технологій у розвитку соціальної відповідальності	5
Ашихміна Н. В. Проектно-ресурсний підхід до неперервного вдосконалення фахової підготовленості педагогів у галузі музичного мистецтва	8
Бандур Б. О. Рефлексивно-контекстний підхід у професійній підготовці майбутніх викладачів вищої школи	11
Беценко Т. П. Значення курсу «Народознавство» для креативно-інтелектуального розвитку особистості майбутнього педагога	14
Біла Л. В. Забезпечення якості освітнього процесу в післядипломній освіті засобами контролю та моніторингу	17
Білик В. В. Міждисциплінарний підхід як передумова розвитку інноваційної діяльності закладів вищої освіти	21
Бондаренко Г. П. Перспективи розвитку наукової освіти в Україні: сучасні тренди та інновації	25
Гаврилюк Г. М. Освітній простір технологічних уроків як підґрунтя розвитку національної ідентичності особистості в українському суспільстві	28
Гарбич Я. В. Інформаційне освітнє середовище як фактор формування якісної діяльності майбутнього менеджера туризму	34
Гладишев В. В. Гуго Мюнстерберг про психологічно-особистісні основи професійної діяльності вчителя	37
Глущенко І. І. Особливості формування вербальної пам'яті у дітей із ЗПР в умовах інклюзивного навчання	42
Головатий О. О. Проведення заходів щодо захисту безпеки життя та здоров'я учасників освітнього процесу	44
Головко М. В. Діагностика та компенсація освітніх втрат здобувачів загальної середньої освіти як педагогічна й управлінська проблема	46
Горішна О. М. Основні напрямки професійного розвитку педагогів в умовах змін	49
Гриньова М. В. Відкритий дискурс довкола технологій в освіті	53
Гура О. О. Проблеми неформальної освіти фахівців ІТ-галузі в сучасних умовах ..	56
Демченко В. М. Знання про особливості формування місцевого соціуму як компетенція сучасного вчителя	60
Дереш В. С. Безпечне освітнє середовище: профілактика булінгу	63
Діда Г. А. Поняття «саморозвиток» як психолого-педагогічна проблема	66
Жорова І. Я., Слюсаренко Н. В. Післядипломна педагогічна освіта України у вимірі сучасних викликів	69
Ілійчук Л. В. Безпечне освітнє середовище як індикатор забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах воєнного стану	72
Йокоб А. П. Артистизм як складова професійного іміджу майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти	76
Калаур С. М. Конфлікти в освітніх організаціях: причини виникнення та ефективні механізми управління	80
Карнабед О. Ю. Управління розвитком професійної культури педагога закладу загальної середньої освіти	84
Касаткін О. С. Шкільна літературна освіта в сучасному інформаційному суспільстві: теоретичний аспект	86
Кислюк Ж. М. Формування рівня соціальної зрілості у студентів медичних коледжів	90

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ТА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ковальова О. І. Well-being в освіті: сучасний стан	93
Кошіль О. П. Реалізація середовищного підходу в професійній підготовці фахівців у закладах освіти	97
Кузьменко В. В. Перспективи вдосконалення процесу формування в учнів наукової картини світу.....	101
Лопушинський І. П. Убезпечення діяльності закладів освіти в умовах правового режиму воєнного стану в Україні	106
Марецька Л. П. Засоби розвитку наскрізного вміння висловлювати власну думку усно й письмово на уроках української мови і літератури.....	110
Маруш І. В. Роль аналітичної компетентності у процесі фахової підготовки майбутніх магістрів медицини	113
Моїсєєв С. О. Компенсація освітніх втрат на онлайн-уроках фізичної культури у Новій українській школі.....	117
Мусієнко В. С. Формування знань про рідний край у дошкільників.....	121
Овчарук О. В. Професійний розвиток вчителя у цифровому середовищі та моніторинг його ефективності у міжнародній та вітчизняній перспективі	125
Одайник С. Ф. Методи організації моніторингу у сфері управління освітою	128
Онищенко Н. П. Особливості застосування сучасних освітніх технологій в умовах воєнного стану	131
Примакова В. В., Агачева Ю. А. Проблеми надання психологічної підтримки в закладах освіти під час війни	138
Проніков О. К. Педагогічний менеджмент ЗВО як запорука якості знань здобувачів освіти	142
Пронікова І. В. Економічні знання вчителів у системі неперервної освіти	146
Рідкоус О. В. Управлінська культура керівника навчального закладу як соціально-педагогічна проблема.....	151
Романов О. М. Оптимізація шкільної мережі як запорука майбутнього розвитку громади	157
Сідіропуло К. М. Студентоцентризований підхід у формуванні управлінської компетентності майбутніх викладачів вищої школи	161
Стеценко Н. М., Чикалова Т. Г. Використання сучасних методів інтерактивної взаємодії у професійній підготовці менеджерів освіти.....	164
Стребна О. В. Філософія Г. С. Сковороди: становлення дитячої індивідуальності.....	168
Товстоган В. С. Миротворчість та миробудування як принципи життєдіяльності Нової української школи.....	172
Філончук З. В. Проблема освітніх втрат у сучасній шкільній освіті	176
Храбан Т. Є. Розвиток жіночого лідерства в контексті концепції гендерної рівності	180
Чабан Н. І. Діагностичні засоби вивчення якостей креативної особистості учнів у художньо-освітньому просторі ліцею	184
Чижевський Б. Г. Директор закладу загальної середньої освіти – особа державницька.....	193
Чух Г. П. Державномовна компетентність сучасного освітянина.....	208
Юзбашева Г. С. Розвиток критичного мислення в освітньому просторі	212
Яцура М. М. Методичні та практичні засади організації ділової гри під час формування професійної культури майбутніх менеджерів.....	218
Відомості про авторів	218

2. Каденко І. В., Щетініна А. С. Феномен професійного розвитку в сучасному освітньому середовищі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019 р., № 67, Т. 2. С. 21–27
3. Черній А. Професійний розвиток педагога: досвід, співпраця, пріоритети на шляху до нової української школи. *Післядипломна освіта в Україні*. Грудень 2018 року. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/pislya_diplom_osvina/2_2018/%D0%9F%D0%9E_2_2018_%D0%A7%D0%95%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%99.pdf.

Гриньова М. В.*

ВІДКРИТИЙ ДИСКУРС ДОВКОЛА ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ

Безперечно, технологічність освітнього процесу є «показником його якості, оптимальності та науковості» [1]. Відтак питання тлумачення та класифікації технологій в освіті знаходиться під пильною увагою вчених і є предметом численних наукових дискусій.

Метою статті є аналіз та висвітлення основних проблемних аспектів дискурсу довкола технологій в освіті.

На основі аналізу наукових джерел, зауважимо, що наразі в науковій думці існує низка інтерпретацій поняття «освітня технологія» та суміжних з ним понять.

Так, О. Янкович та І. Кузьма, не розмежовуючи освітні та педагогічні технології, наголошують на існуванні декількох підходів у їх тлумаченні. Так, освітня технологія у науковій літературі розглядається як: «новітній технічний засіб; відкрита система, що складається із взаємопов'язаних елементів: цілей, змісту, форм, методів, засобів взаємодії вчителя й учнів та результату; як сукупність дій чи діяльність, спрямована на досягнення результату, що відповідає визначеній меті; проєкт (модель) освітнього процесу, у якому чітко сформульовані цілі та відбувається орієнтація на результат; галузь науки або педагогічного знання чи наука» [9, с. 7].

Інші вчені, М. Носко, С. Гаргуши та Г. Цигури вважають за доцільне розмежовувати поняття «освітні технології» та «педагогічні технології», адже перші, на їх думку, відображають стратегію освіти, а другі – тактику її впровадження [6, с. 6].

М. Артюшина та О. Саркісова зауважують, що часто освітні технології не зовсім коректно ототожнюються з поняттями «інноваційні» та «інформаційні технології» [3, с. 3].

М. Михайліченко та Я. Рудик стверджують, що поняття «освітні технології» є широким за своєю суттю і зокрема розглядається як проєкт (модель) освітнього процесу відповідно до визначеної мети, та включає педагогічні технології (навчальні, виховні, управлінські), а також соціально-виховні технології [4].

О. Янкович, Ю. Беднарек, А. Анджеевська, акцентуючи, що дуже часто будь-яку інновацію в освітньому процесі помилково розглядають як освітню технологію, пропонують власне бачення ієрархії взаємозв'язків між різними технологіями у педагогіці,

* © Гриньова М. В.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ТА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

виокремлюючи серед освітніх технологій педагогічні (навчальні, виховні, управлінські) та соціально-педагогічні [8].

Також слід зазначити про існування проблеми у співвідношенні понять «освітні технології» і «методи навчання». До прикладу, М. Михайличенко та Я. Рудик, зауважують, що ці два поняття є співзвучними, оскільки «вони є способом організації педагогічного процесу та взаємодії між його суб'єктами та об'єктами», і відмічають, що одні й ті самі методи можуть використовуватися в одній чи багатьох технологіях [4].

Примітно, що у виданні Енциклопедії освіти 2021 року тлумачення терміну «освітня технологія» відсутнє. Така ситуація є характерною і для низки інших довідкових видань, які є у відкритому доступі у мережі інтернет.

Отже, за результатами аналізу наукових джерел наявні погляди на вищеокреслену проблему можна характеризувати як такі, що потребують подальшої систематизації задля погодження суперечностей у тлумаченні поняття «освітня технологія» та суміжних з ним. Адже існує:

- поліваріантність трактування понять «освітня технологія», «педагогічна технологія» та інших суміжних з ними понять;
- непогодження позиції стосовно необхідності ототожнення чи розмежування понять: «освітня технологія» – «педагогічна технологія», «педагогічна технологія» – «технологія навчання» тощо;
- паралельне використання понять: «технології навчання» – «навчальні технології», «технології виховання» – «виховні технології», «технології управління» – «управлінські технології»;
- поліваріантність застосування понять «технологія», «методика», «метод» та їх взаємозамінність в педагогіці (до прикладу: тренінг, проєкт як метод, тренінг, проєкт як технологія);
- неусталеність місця окремих технологій, до прикладу проєктних, інформаційно-комунікаційних, в системі освітніх технологій.

Окрім того, існує необхідність оновлення класифікації освітніх технологій з врахуванням ключових їх характеристик, серед яких: «концептуальність і науковість, структурованість, керованість, запланована ефективність, оптимальність витрат, можливість тиражування та перенесення в нові умови» [9, с. 8], та глибокого аналізу оновлення освітніх технологій на основі сучасного трактування освітнього процесу як єдності навчання, виховання і розвитку, а також посилені в освітній практиці акцентуації на якості освіти, навчанні впродовж життя, освіті дорослих, диджиталізації освіти та синергетичній єдності формальної, неформально і неформальної освіти.

Зауважимо, що відкритий науковий дискурс щодо тлумачення сутності та класифікації технологій в освіті знаходить своє відображення й в освітній практиці, зокрема в існуванні у вищій освіті різних підходів до вивчення освітніх технологій. До таких висновків ми прийшли на основі аналізу змісту низки навчальних дисциплін для

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ТА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

здобувачів освіти першого (бакалаврського), другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти.

До прикладу, навчальна дисципліна «Сучасні освітні технології» для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника») пильну увагу приділяє використанню навчальних технологій у закладах загальної середньої освіти і передбачає вивчення таких тем, як загальна характеристика сучасного освітнього простору, поняття про технології в освіті, загальні засади педагогічної інноватики, інновації як засіб активізації навчання у ЗОШ, технології предметно-орієнтованого навчання, технології особистісно-орієнтованого навчання, технології інтерактивного навчання, інформаційні технології навчання [7].

Навчальна дисципліна «Сучасні освітні технології» для здобувачів освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти (Міжрегіональна академія управління персоналом) робить акцент на модернізації освіти, технологіях у виховній роботі і включає розгляд таких тем, як модернізація освіти в Україні, особистісно-орієнтований підхід, індивідуалізація навчання, основні пріоритети модернізації освітнього простору в Україні, загальна характеристика сучасного освітнього простору України, нормативно-правова база української системи освіти, інтерактивна взаємодія як один із пріоритетів модернізації в освіті, якість освіти (проблеми та перспективи розвитку), структура технологій виховання, основні елементи технологій виховання, класифікація технологій виховання, сучасні технології виховного процесу, технологія колективної творчої справи, інновації у сучасному виховному процесі [5].

Навчальна дисципліна «Сучасні освітні технології» для здобувачів освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана») зосереджує увагу на навчальних технологіях в освіті та передбачає опрацювання таких тем: технологічний підхід в освіті, технології предметно-орієнтованого навчання, технології особистісно-орієнтованого навчання, технології інтерактивного навчання, технології продуктивного навчання, технології евристичного навчання, інформаційні технології навчання, сучасні технології контролю і оцінювання навчальних досягнень [2].

Як видно, при розробленні навчальних дисциплін з вивчення освітніх технологій слід або конкретизувати їх тему для увідповіднення до визначеної мети глибшого розгляду окремих аспектів освітніх технологій (до прикладу, освітні (навчальні) технології у вищій школі), або коригувати їх зміст для увідповіднення з зазначеною назвою «Освітні технології» чи «Сучасні освітні технології», що, на нашу думку, має передбачати значно ширший розгляд освітніх технологій, ніж ми можемо спостерігати у визначених цілях навчальних дисциплін відповідної назви.

Отже, стрімкі трансформації в освіті обумовлюють потребу погодження визначення поняття «освітня технологія», яке б відповідало сучасному стану розуміння сутності освіти і було

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ТА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

загальноприйнятим для наукової та освітньої спільноти, осучаснення наявної класифікації освітніх технологій і переосмислення підходів до визначення змісту навчальних дисциплін з вивчення здобувачами вищої освіти даного питання. Цей перелік нагальних, на наш погляд, завдань не є вичерпним, однак їх розв'язання може позитивно посприяти виробленню спільного розуміння освітніх технологій як у спільноті науковців, так і серед освітніх практиків. Відтак результатом наявного дискурсу довкола технологій в освіті має стати укладання довідника сучасних освітніх технологій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонова О. Педагогічні технології та їх класифікація як наукова проблема. *Сучасні технології в освіті*. Ч. 1. *Сучасні технології навчання: наук.-допом. бібліогр. покажч.* Вип. 2 / НАПН України, ДНПБ України ім. В.О Сухомлинського. Київ, 2015. С. 8–15. URL: <http://surl.li/uzbn>.
2. Артюшина М. Сучасні освітні технології: робоча програма навчальної дисципліни. 2020. URL: <http://surl.li/ldxli>.
3. Артюшина М., Саркісова О. Сучасні освітні технології у теорії та практиці підготовки здобувачів вищої освіти до викладацької діяльності. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія*. 2022. № 20. С. 9–19. URL: <http://surl.li/ldxln>.
4. Михайліченко М., Рудик Я. Освітні технології : навчальний посібник. Київ, 2016. 583 с. URL: <http://surl.li/ldxls>.
5. Найдьонов І. Сучасні освітні технології: навчальна програма. 2018. URL: <http://surl.li/ldxlv>.
6. Носко М., Гаркуша С., Цигура Г. Педагогічні технології : поняття, структура та зміст. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2020. Вип. 8. С. 3–11. URL: <http://surl.li/ldxmb>.
7. Прокопів Л. Сучасні освітні технології: силабус навчальної дисципліни. 2019. URL: <http://surl.li/ldxmf>.
8. Янкович О., Беднарюк Ю., Анджеевська А. Освітні технології сучасних навчальних закладів: навчально-методичний посібник. Тернопіль, 2015. 212 с. URL: <http://surl.li/ewzsl>.
9. Янкович О., Кузьма І. Освітні технології у початковій школі: навчально-методичний посібник. Тернопіль, 2020. 290 с. URL: <http://surl.li/ldxmn>.

Гура О. О.*

ПРОБЛЕМИ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ФАХІВЦІВ ІТ-ГАЛУЗІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

З кожним роком інформаційні технології все глибше проникають у різноманітні сфери нашого життя та породжують нові напрями знань. Це, в свою чергу, робить підготовку молодих ІТ-фахівців все більш актуальним завданням сучасної системи освіти. Однак, стрімкі еволюційні зміни як технологічного, так і організаційного характеру, що притаманні відносно молодій індустрії на шляху свого розвитку, ставлять майже нереалістичні вимоги до закладів освіти: роботодавці зазвичай вимагають від молодих спеціалістів вміння працювати

*©Гура О. О.